

Lokacja górników w zawale

Wypożyczenie każdego górnika w nadajnik lokacyjny – część składowa lampy
Stosowanie przez zastępy ratownicze odbiornika lokacyjnego. Odbiornik lokacyjny może określić usytuowanie nadajnika lokacyjnego w zawale

1. Nadajnik lokacyjny

Właściwości nadajnika lokacyjnego:

- Generator o częstotliwości w zakresie 4100 – 5850 Hz
- Wyjście nadajnika podłączone do cewki nawiniętej na rdzeniu ferrytowym
- Nadajnik może być traktowany jako dipol magnetyczny wytwarzający moment magnetyczny o wartości znamionowej $m=0.08 \text{ Am}^2$,

Widok pokrywy akumulatora z numerem fabrycznym

Widok pokrywy akumulatora z numerem kanału

2. Odbiornik lokacyjny

Selektywny woltomierz dla pomiaru natężenia pola magnetycznego H wytwarzanego przez nadajnik lokacyjny.

Mierzy napięcie wytwarzane przez nadajnik lokacyjny w antenie izotropowej (3 wzajemnie prostopadłe anteny kierunkowe)

Na podstawie wartości zmierzonego pola H i znamionowego momentu magnetycznego nadajnika lokacyjnego oblicza i podaje odległość do nadajnika lokacyjnego.

Odbiornik lokacyjny GLOP

Odbiornik lokacyjny GLOP + antena izotropowa + szperacz

Lokacja nadajnika lokacyjnego

Odbiornik lokacyjny MinSerarch-08 z anteną izotropową

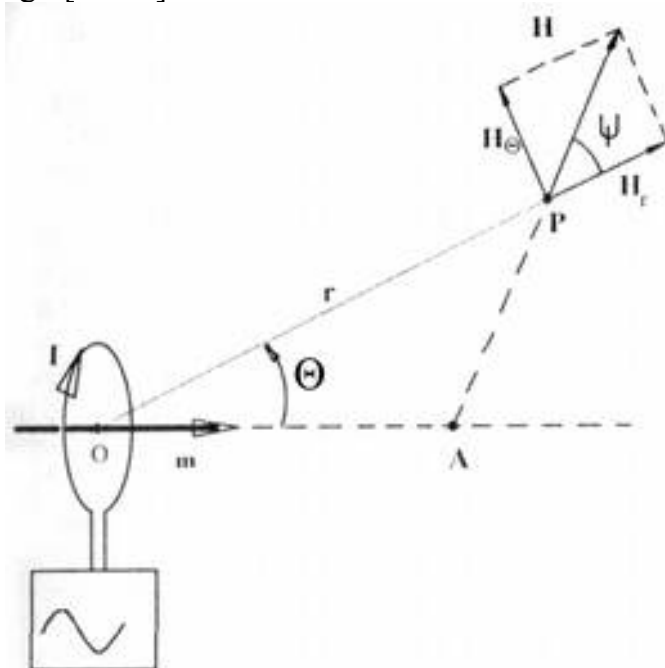

Szperacz nadajnika lokacyjnego MinSearch-08

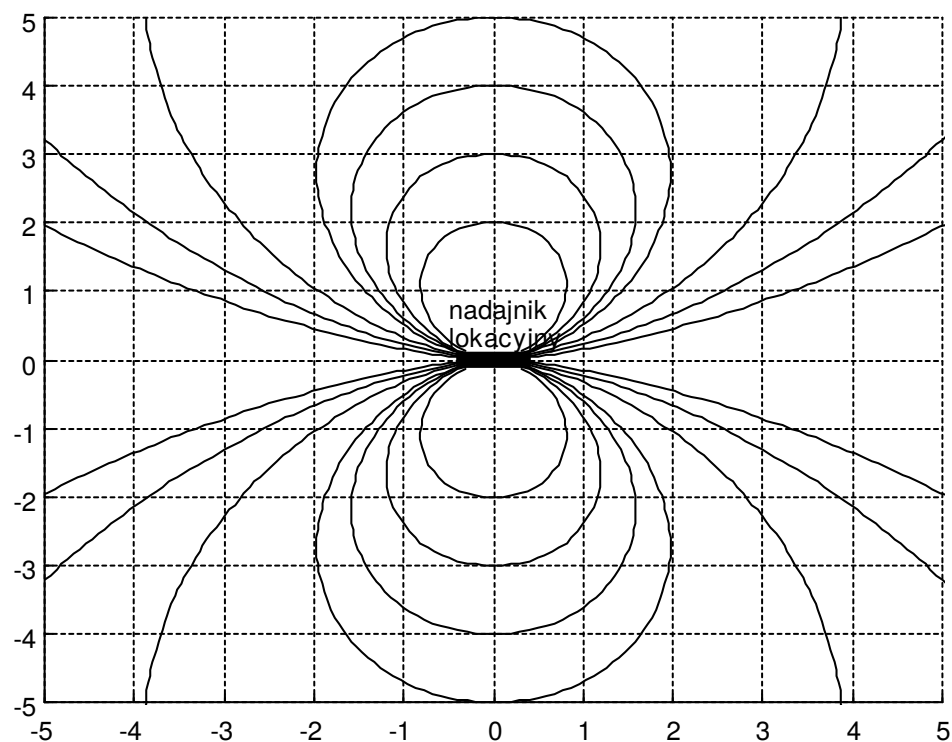
3. Metoda pomiaru odległości do nadajnika lokacyjnego

Pole magnetyczne wytwarzane przez nadajnik lokacyjny może być analizowane jako pole magnetyczne wytwarzane przez dipol magnetyczny o odpowiednim momencie m .

Pole magnetyczne dipola magnetycznego ma symetrię osiową względem osi cewki nadajnika lokacyjnego [Prażlat].

Rys. 4. Składowe pola magnetycznego dipola magnetycznego w biegunowym układzie współrzędnych

Przebieg linii pola magnetycznego H nadajnika lokacyjnego

Ze względu na symetrię poszczególne składowe pola najłatwiej przedstawić w biegunowym układzie współrzędnych (rys. 4) w postaci [Prałat]:

$$H_r = \frac{m}{2\pi} \cdot \frac{1}{r^3} \cos \theta \quad (1a)$$

$$H_\theta = \frac{m}{4\pi} \cdot \frac{1}{r^3} \sin \theta \quad (1b)$$

Trzecia składowa prostopadła do płaszczyzny rys. 4 jest równa 0. Wypadkowa wartość natężenia pola magnetycznego H jest równa:

$$H = \frac{m}{4\pi} \cdot \frac{1}{r^3} \sqrt{1 + 3 \cos \theta} \quad (2)$$

gdzie:

- m moment magnetyczny nadajnika lokacyjnego (znamionowa wartość jest równa 0,08 Am²),
- r odległość punktu do nadajnika,
- θ kąt między promieniem i osią nadajnika lokacyjnego.

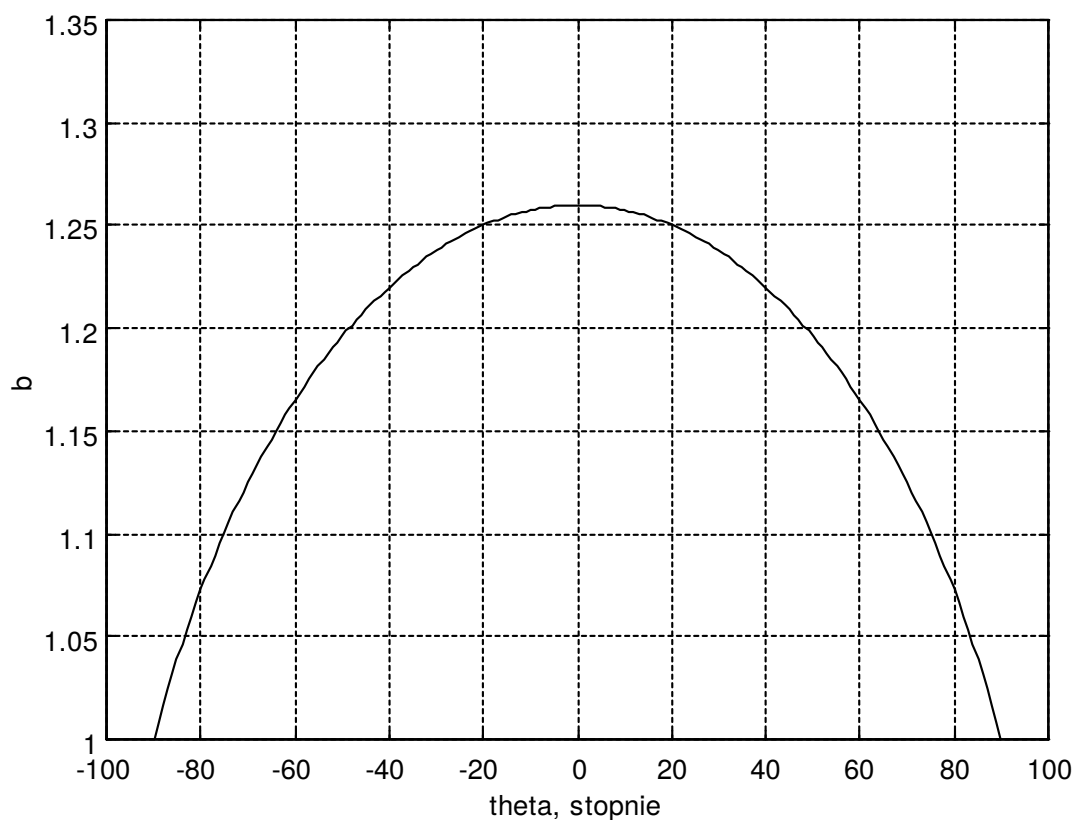
Kierunek wektora natężenia pola magnetycznego H (styczny do linii pola magnetycznego) nie jest w ogólnym przypadku skierowany do miejsca usytuowania nadajnika lokacyjnego

Odbiornik lokacyjny przy pomocy swojej anteny mierzy wartość natężenia pola H w miejscu gdzie znajduje się antena (jest to wypadkowa pomiarów realizowanych przez 3 wzajemnie prostopadłe anteny). Na podstawie pomiaru H obliczana jest odległość r między anteną pomiarową i nadajnikiem lokacyjnym

$$r = \sqrt[3]{\frac{m}{4\pi} \cdot \frac{1}{H} \cdot \sqrt{1 + 3 \cos \theta}} = \sqrt[3]{\frac{m}{4\pi} \cdot \frac{1}{H} \cdot \sqrt{1 + 3 \cos \theta}} \quad (3)$$

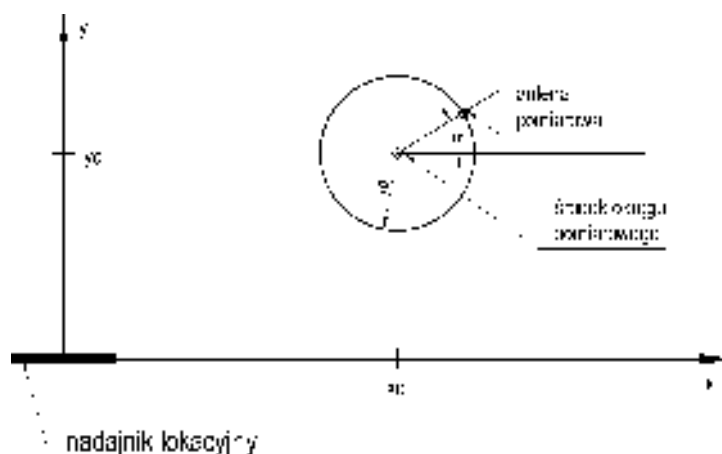
Jak widać z zależności (3) obliczona odległość r jest zależna od kąta θ. Jeżeli kąt θ będzie się zmieniał od -90° do +90° to wyrażenie $\sqrt{1 + 3 \cos \theta}$ będzie się zmieniać w granicach od 1 do 2

Oznaczmy $b = \sqrt{1 + 3 \cos \theta}$. Zależność b od θ przedstawiono na rys. 5.

Rys. 5. Zależność parametru b od kąta θ

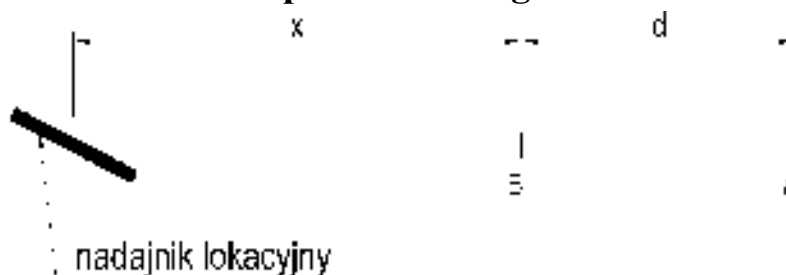
4. Wyznaczanie kierunku do nadajnika lokacyjnego.

Rys. 10. Ilustracja graficzna metody wyznaczania kierunku do nadajnika lokacyjnego

Antenę odbiornika pomiarowego przesuwa się po okręgu pomiarowym mierząc wartość pola H (pośrednio odległość do odbiornika lokacyjnego). Punkt gdzie H jest największe (lub d jest najmniejsze) wyznacza kierunek od środka okręgu pomiarowego do nadajnika lokacyjnego.

5. Przyrostowa metoda pomiaru odległości

Rys. 12. Ilustracja przyrostowej metody pomiaru odległości do nadajnika lokacyjnego

W metodzie przyrostowej lokacji nadajnika mierzymy pole magnetyczne H w dwóch punktach A i B leżących na prostej przechodzącej przez nadajnik lokacyjny. Oznaczmy natężenia pola magnetycznego H w obu punktach odpowiednio H_a i H_b , odległość punktu B do nadajnika jako x oraz odległość pomiędzy punktami A i B jako d (rys. 12).

$$H_a = \frac{m}{4\pi} \cdot \frac{1}{x^3} \cdot b^3 \quad (8)$$

$$H_b = \frac{m}{4\pi} \cdot \frac{1}{(x+d)^3} \cdot b^3 \quad (9)$$

Wartość b nie jest znana. Znając wartości H_a i H_b obliczamy odległości do nadajnika r_{ma} i r_{mb} wg zależności:

$$r_{ma} = \sqrt[3]{\frac{m}{4\pi} \cdot \frac{1}{H_a} \cdot b_k} \quad (10)$$

$$r_{mb} = \sqrt[3]{\frac{m}{4\pi} \cdot \frac{1}{H_b} \cdot b_k} \quad (11)$$

gdzie $b_k=1,21$ to współczynnik korekcyjny wynikający z kalibracji względem lampy ustawionej pod kątem 45° w stosunku do linii pomiarowej.

Oznaczmy stosunek zmierzonych odległości jako:

$$r_H = \sqrt[3]{\frac{H_a}{H_b}} = \frac{r_{mb}}{r_{ma}} \quad (12)$$

Wtedy:

$$r_H = \sqrt[3]{\frac{H_a}{H_b}} = \frac{x+d}{x} \quad (13)$$

Stąd:

$$x = \frac{d}{r_H - 1} \quad (14)$$

W zależności (14) nie występuje parametr b zależny od usytuowania osi nadajnika lokacyjnego jak i nie występuje wartość momentu magnetycznego m .

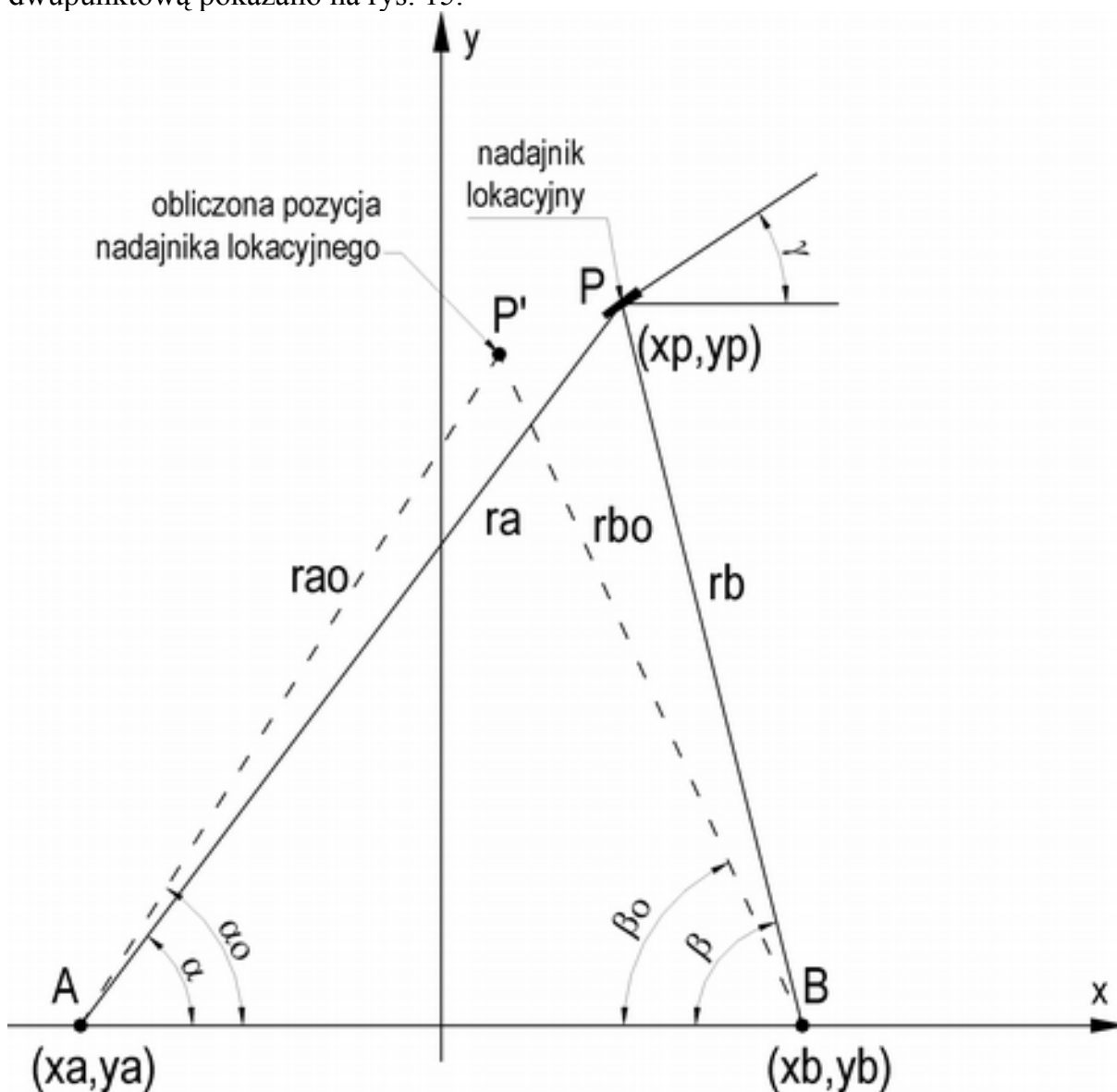
Drugim istotnym warunkiem poprawności metody przyrostowej jest to by natężenie pola magnetycznego H zależało odwrotnie proporcjonalnie do sześcianu odległości. Jest to najdokładniejsza metoda lokacji.

6. Lokacja metodą dwupunktową

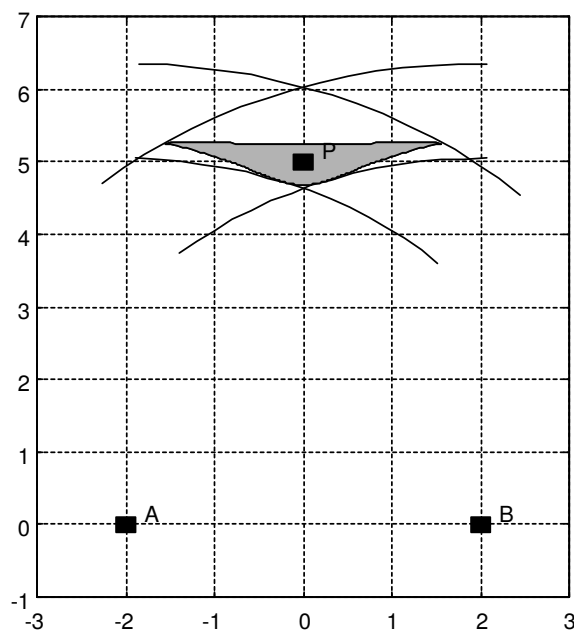
Dla analizy niepewności lokacji metodą dwupunktową poczyniono następujące założenia:

- Konfigurację geometryczną ilustrującą analizę niepewności lokacji metodą dwupunktową pokazano na rys. 15.

Rys. 15. Ilustracja analizy niepewności lokacji metodą dwupunktową

Rozmycie pozycji przy lokacji metoda dwupunktową

7. Właściwości metody lokacji

Zasięg do około 30 m

Zasięg zależny od poziomów szumów

Częstotliwości z zakresu kilku kHz

Wpływ dużych mas metalowych – częściowo zredukowany dla metody przyrostowej

8. Literatura:

1. Kononov V. A., 1998. Develop a trapped miner location system and an adequate rescue strategy and associated technology. *CSIR Division of Mining Technology*. November 1998
2. Prałat A., 1998, Lokacja osób odciętych przez zawał. *Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa*. Nr 9/1998
3. Prałat A., (1999), Wpływ instalacji metalowych na działanie systemu lokacji osób odciętych przez zawał. . *Mechanizacja i Automatyzacja Górnictwa*. Nr 8-9/1999
4. Szóstka J., 2000: *Fale i anteny*. WKŁ. Warszawa 2000.
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 28.06.02 r. „w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy, prowadzenia ruchu oraz specjalistycznego zabezpieczenia przeciwpożarowego w podziemnych zakładach górniczych”. Dz.U. Nr 139 poz. 1169.
6. Nessler N.: Electromagnetic location system for trapped mines. Proc. SPIE vol 3752. Subsurface Sensors and Applications
7. Bieńkowski P., Golisz P.: System lokalizacji osób zasypanych w polskich kopalniach węgla kamiennego. *Przegląd Elektrotechniczny* 2006/12
8. Odbiornik lokacyjny MinSearch-08. Instrukcja obsługi. Dokumentacja nr MS08 200-5